

Pärnumaa orienteerumispäevaku rajameistri käsiraamat

Autor: Joe Lepp

2023

SISUKORD

1. Üldist	1
2. Orienteerumispäevakute korraldajad	2
3. Kooskõlastused	2
4. Orienteerumiskaart	3
5. Rajad	3
5.1 Planeerimine	3
5.2 Legend	4
5.3 Abiks radade planeerimisel	4
5.4 Radade pikkused:	7
5.5 1. RADA	7
5.6 2. RADA	8
5.7 3. RADA	8
5.8 4. RADA	8
5.9 Sundvalikorienteerumine	9
5.10 Valikorienteerumine	9
5.11 Sprint	10
5.12 Seiklusrada	10
5.13 Joogipunkt	11
5.14 Radade vormistamine (OCAD-is)	11
5.15 KP-de maastikule paigutamine	11
6. Varustus	12
6.1 Haagis orienteerumisvarustusega	12
6.2 Turvaluku BSF9 ehitus	14
7. Võistluskeskuse planeerimine	15
8. Tähistus ja start	15
8.1 Tähistus võistluskeskusesse	15
8.2 Start avatud	16
8.3 Märkesüsteem	16
9. Finiš	17
9.1 Finiš avatud	17
9.2 Esmaabi	17
10. Tegevused peale finiši sulgemist	17

1. Üldist

Orienteerumine on spordiala/liikumisharrastus, kus võistleja/harrastaja/osaleja läbib kaardi ja vajadusel kompassi abil maastikule paigutatud kontrollpunktid (KP).

Orienteerumispäevak on vaba stardiajaga treening/vabaaja veetmise võimalus. Tavaliselt toimub see pärast tööpäeva lõppu. Osalejatel on vaba valik radade osas; mitmekesi on lubatud startida 4-ndale ja 5-ndale rajale (algaja juhendamiseks, koos liikumiseks).

Pärnumaa orienteerumiseljapäevakuid korraldatakse vastavalt Orienteerumisklubi West juhatuse poolt koostatud kalenderplaanile. Kalenderplaan avalikustatakse nii klubi kodulehel

www.okwest.ee kui RMK Eestimaa orienteerumispäevakute lehel www.päevakud.ee. Iga päevaku info lisatakse peakorraldaja poolt ka klubi Facebooki lehele www.facebook.com/OrienteerumisklubiWest Enamus neljapäevakuid toimub suundorienteerumisena (KP-de läbimise järjekord on määratud, liikumistee valib osaleja ise) sprindi-, lühi- või tavarajal.

Enne päevaku planeerimisega alustamist tuleb rajameistril kindlasti tutvuda orienteerumiseljapäevakute juhendiga klubi kodulehel www.okwest.ee

Maastikul liikudes tuleb vältida maastikule ja taristule kahju tekitamist. Kui maastikul on keelatud ületada/läbida teid, joonorientiire jm või esineb ohtlikke alasid, siis peavad need olema märgitud võistluskaardil vastavate leppemärkidega (ISOM 2017 ja ISSprOM 2019) ning vajadusel olema kirjeldatud võistlusinfos. Vajaduse korral peab ohutuse tagamiseks need tähistama ka maastikul.

Kohustuslikud rajalõigud ja ületuskohad peavad olema selgelt kaardile märgitud ning maastikul tähistatud. Kui maastikul on põllumaad, millele on külvatud, millel on kasvav või koristamata põllusaadus, mida läbida ei tohi, siis see info peab olema kirjeldatud võistlusinfos ning nimetatud ala märgitud võistluskaardil ka keelualana.

NB! Hoolivus: maaomanike, kohalike elanike, korraldajate ja osalejate vastastikune lugupidamine ja looduse säilitamine kuulub orienteerumise põhiolemuse juurde.

2. Orienteerumispäevakute korraldajad

Peakorraldaja ja finiškohtunik: Sander Blehner 5083837, sander@okwest.ee

Rajameister-korraldaja: vastavalt kalenderplaanile.

Nöörirajaga päevakutel on kaks rajameistrit.

Iga rajameister-korraldaja võib kaasata päevaku korraldamisse vabatahtlikke abilisi.

3. Kooskõlastused

Peakorraldaja:

- kooskõlastab päevakute toimumised looduskaitse-, maastiku- ja hoiualadel Keskkonnaametiga;
- taotleb avalike ürituste load kohalikelt omavalitsustelt (Pärnu linn, Tori vald jne);
- kooskõlastab vajadusel liikluskorralduse (viidad ja parkimine) Transpordiametiga;
- taotleb maastiku kasutamise loa Riigimetsa majandamise keskuselt (vastavalt Eesti Orienteerumislidu ja RMK vahel sõlmitud lepingule).

Kooskõlastused pannakse üles klubi kodulehele www.okwest.ee

Rajameister:

- kooskõlastab võistluskeskuse ja võistlusmaastiku kasutamise territooriumiomanikega (näiteks Jõulumäe Tervisespordikeskus, Pärnu-Jaagupi Gümnaasium, Pärnumaa Kutsehariduskeskus, Pärnu Haigla jne);
- küsib eramaale planeeritud parkimisala kasutamiseks omanikult luba.

Rajameistrina välitöödel käies tuleb vestelda kõigiga, keda näete. Lisaks informeerimisele tuleb paluda ka päevaku toimumise ajal hoida koerad hoovis või ketis.

4. Orienteerumiskaart

Rajameister küsib vähemalt kaks nädalat enne enda poolt korraldatavat neljapäevakut peakorraldaja käest planeerimiseks kaardi. Vastavalt soovile saadab peakorraldaja rajameistrile esimesel võimalusel kaardifaili e-kirjaga või toob väljatrükitud paberkaardi talle mõnel eelneval päeval.

Kaardifailid koos radadega tuleb saata peakorraldajale tagasi hiljemalt neljapäevakule eelneval esmaspäeval kella 17-ks. Kui radades on midagi vaja parandada, siis jääb omavaheliseks suhtlemiseks veel 1-2 päeva.

Paberkaardil planeeritud rajad tuleb toimetada peakorraldaja kätte hiljemalt 7 päeva enne päevakut - soovitatav on need üle anda eelmisel päeval või kokkulepitud kohas. Peakorraldaja jõuab siis kaardid OCAD-is ette valmistada ja lasta rajameistril veel üle kontrollida, et kas kõik on ikka nii nagu ta planeeris.

Kaardid trükitakse päevaku jaoks välja teisipäeva õhtul.

5. Rajad

5.1 Planeerimine

Kui päevaku kaart on kätte saadud, siis tuleb esmalt valida sobiv koht võistluskeskuseks (vt. punkt 7). Seejärel planeerida kaardil orienteerumistehniliselt huvitavad etapid. Enamasti saab neid etappe panna kaardi peenekirjalisematesse osadesse kus asub ohtralt detailiderohket maastikku. Edasi planeerida teised sobivad etapid nii, et oleks suunamuutusi ja nii pikemaid kui ka lühemaid etappe. Viimasena saab lisada abietapid (vt. Punkt 5.3).

Planeerida kaardil kõik neli rada. Võib alustada kas esimesest või neljandast rajast (vt. Punktid 5.5 kuni 5.8).

Järgmisena on vaja teha välitööd maastikul, mille käigus tuleb üle kontrollida võimalike kontrollpunktide asukohtade sobivus. Korrigeerida vajadusel kaarti ja vaadata, et punktikohad oleks maastikul selgelt eristatavad. Kontrollida KP asukohti kahelt-kolmelt suunalt, et objekti suund ja kaugus klapiksid teiste lähedalasuvate selgelt eristuvate objektidega. Vajadusel muuta punktide asukohti. Kindlasti ei piisa ainult KP asukohtade kontrollimisest, vaid tuleb läbida ka joostavad etapid. Selle tegevuse käigus on võimalik tuvastada enamus vajalikest kaardiparandustest.

Teine maastikukontroll planeerida umbes nädal enne päevakut täpsustamiseks võimalike muutuste tekkimist maastikul (raietööd, uued teed, keelualad).

Kui rajad on selleks ajaks vormistatud, siis võib ka juba planeeritud punkti asukohtadesse asetada paberilipikud, kilelindid või muu kohta tähistava asja. Ka võib siis nendele peale kirjutada punktide numbrid. Paberilipikud/kilelindid võib jätta ka võistluse ajaks metsa; küll peab siis lipik olema paigutatud nii, et see enne KP tähist silma ei hakkaks. See annab orienteerujale kindluse, et ta on õiges kohas, juhuks, kui KP jaama/tähist enam KP asukohas ei ole. Samuti lihtsustab see päeval KP-

sid maastikule pannes oluliselt õigete objektide leidmist ja hoiab ära kiirustamisel tekkida võivad vigu. Ka tuleb jälgida, et objekti märgistus ei tekitaks päevakul ebavõrdset olukorda KP läbimiseks.

Maastikule võib planeerida kuni **40** KP-d, kuid mitte planeerida ühele rajale üle 30 KP. Nende asukohad võiksid olla vahelduvad (nt mitte kõik ei oleks augud).

5.2 Legend

Kontrollpunkti täpne asukoht määratakse kontrollpunkti kirjeldusega. Raja kõikide KP-de kirjeldused moodustavad legendi.

Rajameistri välitöödel määrata ja talletada (kanda kaardile või teha telefoniga foto) KP kirjeldused ja/või kirjelduse täpsustus.

Legendi koostamisel pidage meeles: nii palju informatsiooni kui vajalik, nii vähe kui võimalik. Lisage vajalikud täpsustused, näiteks: millisel objekti osal (nurgas, jalamil vm) on KP ja objekti mõõdud. Teatud objektide puhul (puu, kivi, maja, sild jne) tuleb kindlasti lisada täpsustus, et millisel poolel (parem-vasak, üleval-all).

Samaaegselt pole võimalik legendi nii täpsustada: hoone ida nurk, üleval.

Kui legendi põhjal ei ole üheselt võimalik objekti määrata, siis see ei ole sobilik KP asukoht! (**Joonis 1**)

Joonis 1

5.3 Abiks radade planeerimisel

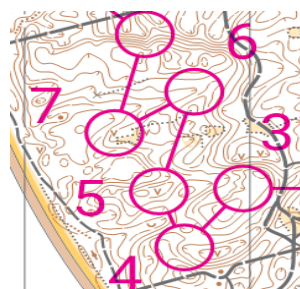
Orienteerumispäevaku rada koosneb etappidest (mitte KP-dest).

Etappide pikkusi ja suundasid tuleb varieerida.

On kolme tüüpi etappe ehk ülesandeid:

- Kaardilugemis- ehk lühietapp,
- Teevalikuetapp,
- Abietapp

Lühietapp (Joonis 2): Tehniliselt väga nõudlik.

Joonis 2: Lühietapid

Nõuab pidevat objektide lugemist, kompassi kasutamist ja kaugustaju. Etapil ei tohiks olla

liikumise suunas joonorienteire. Selge püüdev joonorientaar võib olla KP taga, aga kindlasti mitte ees.

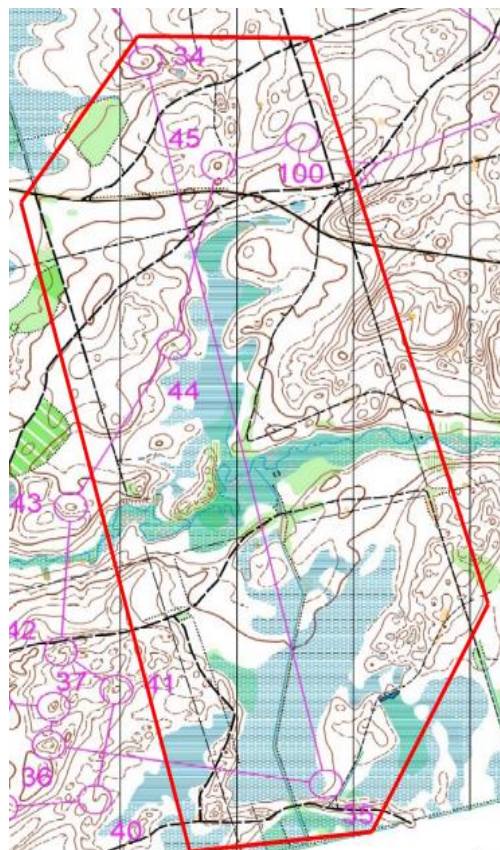
Teevalikuetapp (Joonis 3):

Teevalikuetapi all mõistetakse niisugust etappi, mis eelkõige pakub mitmeid enam-vähem võrdsena näivaid teevaliku võimalusi (kui üks variant näib silmapaistvalt parem, siis valikut ei teki). Osaleja peab hindama maastikku kaardi järgi ning valima endale sobivaima ning kiirema tee.

Otse minek (KP34 - KP35) tavaliselt ei ole otstarbekas (pole kiirem või on tehniliselt keerukas), tuleb valida parim ringivariant. Iga ringivariant peaks püstitama veel väiksemaid ülesandeid. Osalejad võivad vältida erinevaid takistusi sõltuvalt oma võimetest (näiteks üks väldib rohkem tõusu, teine rohkem tihnikut)

Näide: Vasakult parem välja joosta, kuid raskem järgmisele KP-le peale minna. Paremale kehvem välja joosta, aga on kergem järgmist KP-d läbida.

Lühirajal on valdavalt lühietapid, **tavarajal** on ka mitu teevalikuetapp.

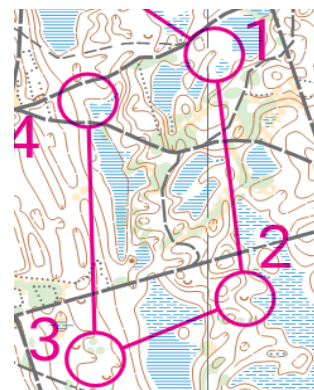
Joonis 3: Teevalikuetapp

Abietapp (Joonis 4):

Abietapp ei ole ise orienteerumisülesanne (kuid võimalusel võiks olla). Abietapi eesmärk on kas: vältida vastujooksu, viia rada sobiva etapi alguseni või suunata rada ümber takistuse (nt viljapõld).

Abietapi 2-3 eesmärk on vältida vastujooksu.

Samuti on etapp 3-4 keerulisem, nõuab pidevat kaardilugemist, kui 2 -4.

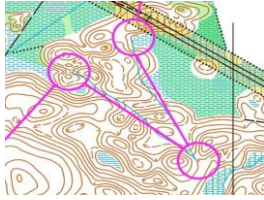
Joonis 4: Abietapp

Vältida etappe, kus kaardist tahtlikult välja joostes (osalejale on kaart ja maastik tuttav) saab mõni osaleja tuntava eelise.

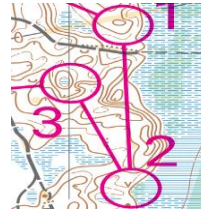
Ärge planeerige teravnurki etappide vahele (Joonis 5). Arvestage ka maastiku eripära (Joonis 6).

(orienteerujal on hea kasutada soo serva liikumiseks 1-2 ja 2-3, tekib jälle edasi-tagasi jooks).

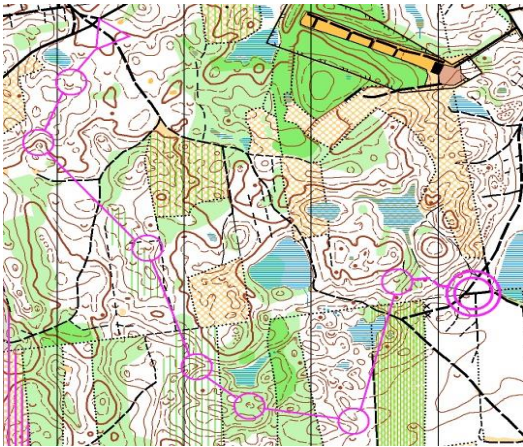

Joonis 5.

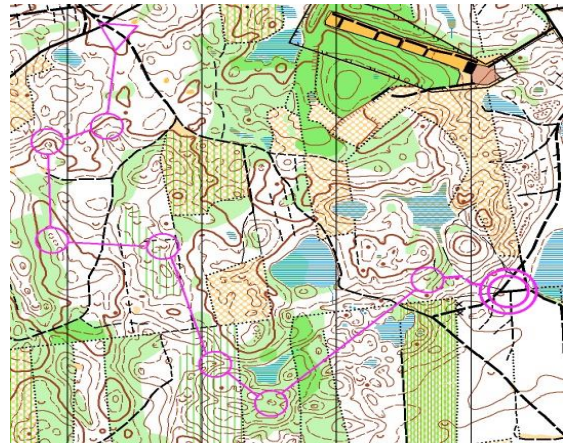

Joonis 6.

Raja planeerimisel (va sprint) jälgida, et kui kolm või enam KP-d on järjest (Joonis 7) peaaegu ühel joonel, siis kaaluda mõne ära jätmist või KP asukoha nihutamist (Joonis 8), et tekitada suuna muutust.

Joonis 7.

Joonis 8.

Rada koosneb etappidest, kus KP-d määravad etapi alguse ja lõpu.

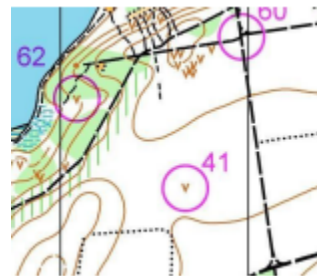
KP asukohtade valikul tuleb arvestada:

- KP asukoht peab olema „õiglane“ (*fair*). KP ei tohi olla objektidel, mis on nähtav ainult väga lähedalt, kui kõrval ei ole abistavaid objekte (Joonis 9).

Joonis 9: „Tihnik tihnikus“

- KP asukohana ei sobi ka koht metsas KP41 (Joonis 10)
- KP asukohta ja nähtavust erinevatest suundadest peab olema võimalik täpselt hinnata kaardilt ja KP kirjeldusest. Kui seda ei ole võimalik teha, pole tegu hea KP asukohaga.

Joonis 10. Koht metsas

5.4 Radade pikkused:

RADA	TAVARADA	LÜHIRADA	SPRINT	KP-de ARV
1. rada	8,0 ja rohkem km	4,0 – 5,0 km	~ 4,0 km (optimaalne)	Vähemalt 15
2. rada	5,5 – 8,0 km	3,0 – 4,0 km	~ 3,0 km (optimaalne)	Vähemalt 12
3. rada	3,0 – 5,5 km	2,0 – 3,0 km	~ 2,0 km (optimaalne)	Vähemalt 8
4. rada	2,0 – 3,0 km	1,0 – 2,0 km	~ 1,0 km (optimaalne)	Vähemalt 5
5. rada	Valikrada	kõikidest	KP- dest	

NB! 1.– 4. raja pikkuste erinevus peab olema proportsionaalne.

Päevakutel, mis toimuvad koos Pargituuriga, tuleb planeerida ka nööri rada (4. rada) mille pikkus mööda nööri võib olla kuni 2,0 km. 3. rada peab nendel kordadel olema kuni 3,0 km.

NB! Ühel rajal võib olla maksimaalselt 30 KP-d (väikseima mahuga SI-kaardile mahub 30 KP märget); soovitatav on planeerida kuni 29 KP-d, et 1 KP märge jääks osaleja eksimuse jaoks. Rohkemate KP-dega raja tegemine (max 40) tuleb kooskõlastada peakorraldajaga ja tagada vajadusel osalejatele (kelle oma SI kaart piisavalt märkeid ei mahuta) tasuta SI rendi võimalus.

5.5 1. RADA

Ps Allolevaid juhiseid kasutada ka 2. ja 3. raja puhul.

- Kui planeerite pikka teevaliku etappi, siis pange see esimesena paika. Siinjuures ei ole oluline, kus asub start või finiš. Iga pikk etapp ei ole automaatselt teevalikuetapp. Kui etapil on üks selge lahendus, siis valik kaob.
- Otsige kaardilt kõige huvitavamad piirkonnad, kuhu rada viia. Uute ja huvitavate KP-de leidmiseks uurige varasemaid kaarte, et vältida KP asukohti, mida on juba kasutatud.
- Jälgige, et iga etapi läbimiseks oleks võimalusel mitu valikut.
- Lühemate etappidega planeerige sisse suunamuutused.
- Vältida tuleb teravnurki, et ei tekiks edasi-tagasi- ja vastu jooksu
- Valige KP asukohad selliselt, et neid ei oleks jooksmise suuna pealt tulles näha enne, kui on nähtav KP objekt (näiteks orvand teisel pool kõrgemat reljeefi).
- KP-d võiksid olla võimalikult erinevatel objektidel.
- Üle suurema liiklusega tee või tänava jooksmise etapp (**Joonis 11**) planeerige nii, et oleks võimalus joosta mingi aeg piki teed, ilma et orienteeruja selle ületamisel oluliselt aega kaotaks.
- Ärge planeerige radu sinna, kuhu TEIE ise võistlejana minna ei tahaks ehk vältida mülkaid, tihnikuid, nõgest jne.

Joonis 11.

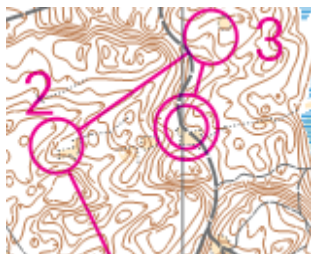
- Vältige etappe, kus osad valikud võivad anda pikematele/julgematele orienteerujatele eelise. Et valik läbi kaardil tähistatud ületamatu veekogu või ületamatu aia ei annaks eelist. Seda siis tavaorienteerumises, mitte sprindis.

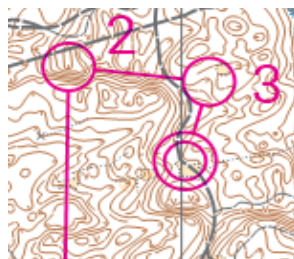
- Vältige etapi ja stardi-finiši liikumissuundade ristumist (**Joonis 12**)

KP-de ideaaljoon läheb stardist-finiši kõrvalt, kuid mugavam on teevalik läbi stardi või finiši.

*Lisaks tuleb arvestada, et ka finišitähistus aitab navigeerimisel. Planeerige lõppu tulek nii, et tähistus oleks tuleku suunast teisel pool (**Joonis 13**)*

Joonis 12.

Joonis 13.

- Osaleja rajavalik ei tohi kahjustada teiste vara ega häirida kohalikke: ärge pange KP-sid eravalduste lähedale ega planeerige radu nii, et osalejatel tekiks rajavalik läbi erahoovidest, viljapõldudest jne. Kasutada lisa KP-sid suunamiseks ümber nende.
- KP-d ei tohi olla teineteisele linnulennult lähemal kui 30 meetrit, sprindikaardil mõõtkavade 1:4000 või 1:3 000 puhul lähemal kui 15 meetrit (siinjuures miinimum jooksudistants KP-de vahel 25 meetrit).
- Ärge paigutage KP-sid kaardi servale lähemale kui 1 cm.
- KP-d planeerige eemal majapidamistest, kus on koerad.

NB! Maastikul olles korrigeerige kaarti (nt uus raiesmik või teerada vm). Nii saame kasutatavad kaardid tegelikkusele vastavaks.

5.6 2. RADA

- Üks võimalus on see rada teha nõ lühendatud esimese rajana. Kasutage 1. raja KP-sid, kuid jälgige, et tekiks piisavalt etappe, mis esimese rajaga ei kattuks. Selleks jätke aeg-ajalt vahele mõni 1. raja KP või kasutage lisa KP-sid.

5.7 3. RADA

- Vältida füüsiliselt väga raskeid etappe või raskesti ületatavaid objekte.

5.8 4. RADA

Neljapäevakute kalendris Pargituuril (9 esimest päevakut tähistatud tärniga*) on 4. rada nõõrirada. Kõikidel teistel päevakutel nõõrirada ei ole.

- 4. rada teha maksimaalselt lihtne, mõeldes lastele ja algajatele, kelle jaoks ei ole olemas liiga lihtsat rada.
- KP-d peavad olema hästi märgatavad ja lihtsatel kohtadel (teede ristid, teeäärsed künkad, sihtide ja kraavide otsad jne). Leidmise rõõm!
- Kasutada joonorienteire.

- Võimalusel tehke etapid nii, et tekiks ka võimalus valida kiirema ja aeglasema teevaliku vahel.
- Nöörirada algab stardist.
- Nööriraja puhul on maastikule veetud kilelint; lint kajastub ka kaardil, mis abistab osalejat orienteerumissooritusel. Osaleja võib liikuda kogu raja ulatuses pidevalt või osaliselt mööda nööri.
- Võimalusel planeerida nöörirada maastikuosale, kuhu teiste võistlusklasside rajad ei ulatu ja kasutada teisi KP-sid.
- Raja tähistamiseks kasutada erksavärvilist hästi märgatavat kilelinti/nööri, mis peab olema katkematult kogu raja ulatuses.
- Soovitav on paigutada 1 KP iga 300–500 m nööripikkuse kohta.
- Nööriraja kõik KP-d peavad asuma vahetult tähistusel. Nööriraja kilelint/nöör peab läbima KP-d, st üks tiir tuleb teha ümber KP tugivaia.
- Nööriraja "lõikamisvõimalused" peavad jääma nööriraja sisse.
- Nööriraja pikkus mõõdetakse mööda nööri (mitte linnulennult).
- Nöör kulgeb maapinnal või selle vahetus läheduses.

NB! Raja märkimisel kaardile tuleb seda teha nii, et joonorientiir (tee, rada) oleks kaardil nähtav (näiteks kui kaardil on joon teeraja kõrval, siis samal poolel peab maastikul ka nöör olema).

5.9 Sundvalikorienteerumine

- Osaleja peab tulemuse saamiseks läbima ettenähtud arvu KP-sid. KP-de läbimise järjekord on vaba. Osalejate paremusjärjestuse määrab KP-de läbimisele kulutatud aeg.
- Planeerida ja paigutada maastikule vähemalt 5 KP-d rohkem, kui 1. raja osaleja nõuetekohase tulemuse saamiseks peab läbima (näiteks kui 1. raja osaleja peab läbima 20 KP-d, siis maastikul peab olema vähemalt 25 KP-d).
- Ka 4. raja osalejate jaoks peab maastikul olema vähemalt 5 jõukohast KP-d rohkem, kui läbima peab.

5.10 Valikorienteerumine

Etteantud kontrollaja (näiteks 1 tund) jooksul tuleb läbida võimalikult palju maastikule paigutatud KP-sid. Läbimise järjekord on vaba. Paremusjärjestus saadakse kogutud punktisumma järgi. Võrdsete punktide korral järjestatakse osalejad selle alusel, kellel on sama punktisumma kogumiseks kulunud vähem aega.

- Rada tuleb planeerida nii, et etteantud kontrollaja jooksul läbib pikima raja parim osaleja ligikaudu kõik KP-d.
- Stardi võib korraldada nii ühis-, grupi- kui eraldistardina.
- Võistlejad saavad kaardi stardihetkel.
- Ka algajatele peab maastikul olema piisaval arvul neile jõukohaseid KP-sid.

5.11 Sprint

Jookstakse sprindidistantsidel. Kiirema osaleja lõpuaeg peab jääma 12 kuni 15 minuti vahele.

- Kasutatakse sprindikaarti mõõtkavaga 1:4000 ja 1:3000 ning ISSprOM 2019 standardile vastavaid

leppemärke.

- Maastikuna kasutatakse asulat või kombinatsioon asulast ja pargist/metsast.
- Sprint on kiire täppisorienteerumine, kus rõhk on teevalikutel – rada peab pakkuma selleks erinevaid võimalusi.
- Teevalikud peavad olema eriti täpselt üle kontrollitud ja kaardil õigesti kajastatud – suletud või avatud väravad, ületamatud takistused, ajutised keelualad (näiteks värskelt külvatud muru pargis vms).
- Erilist tähelepanu tuleb pöörata ohutusele – linnatänavate ületus on soovitatav suunata ülekaiguradadele (võimalusel vältida foore), ohtlikumaid kohti vältida ja üldse keelata (märkida kaardil punase viirutusega).
- Punktide asukohad peavad olema kaardilt selgelt väljaloetavad ka ilma legendi vaatamata.
- Rajameistripoolset trikitamist ja lõksu tõmbamist ei tohi olla.

Üks kõige levinumaid näiteid, kus punkti tšenter on paigutatud niimoodi, et ei ole võimalik aru saada millisel pool aeda punkt asub. Visuaalselt on mõistlik punkti tšenter nihutada aiast natuke eemale sennapoole (Vasak/Parem), kus punkt paikneb.

Vasak

Parem

Veel võimalikke näiteid on kaardil lillade

ajutiste tõkete paigutamine nii, et läbipääsud

pole selged. **Näiteks** jättes kaardile väga kitsad vahekäigud, mille korral tekib kahtlus, kas saab läbi või on tegu lohaka joonisega. Igasuguseid läbipääse tuleb võimendada kuni ISSprOM'is toodud miinimumlaiuseni. Sama kehtib ka joonisel mustaga näidatud aiaaukude jms kohta.

- Vastujookse võib planeerida.

NB! Ka algajatele peab olema piisaval arvul neile jõukohaseid KP-sid.

5.12 Seiklusrada

- Seiklusrada teha **ainult 1. ja 2. rajale** (3. ja 4. rada peavad olema tavalised suundorienteerumisrajad).
- Seiklusliku KP paigutamisel tagada selle ohutu läbimine – vajadusel kasutada julgestusvahendeid (näiteks turvanööri).
- Ronimist eeldavates kohtades kontrollida üle nii objekt (näiteks mahalangenud puu) kui ümbritsev maapind, eemaldada murdumisohtlikud oksad jne.
- Eluohtlikesse kohtadesse KP-sid mitte paigutada!

5.13 Joogipunkt

- Tavaradade korral, kui õhutemperatuur õues on +20 või rohkem, siis planeerida maastikule joogipunkt sellise arvestusega, et see oleks umbes pikima raja keskkohas ja sobiks mitmele rajale.
- Joogipunkti ei pea olema lühiradadel.
- Joogipunktides peab olema vähemalt puhas joogivesi. Kui pakutakse ka teisi jooke, siis need tuleb selgelt eristada ja tähistada.

NB! Hooajaliste gripiviiruste puhangute (näiteks koos Covid-19-ga) korral joogipunkte rajale mitte

planeerida, ka finišis jootmist ei toimu.

5.14 Radade vormistamine (OCAD-is)

- KP asukoha määramisel suurendage kaarti (zoomi) piisavalt, et KP rõnga keskkohast saaks objektile õigesti kohta (KP objekt on täpselt ringi keskel).
- Katkestada KP rõngad kohtades, mis varjavad olulist infot (langujoon, pisiobjekt jne) ISOM: KP ringi joont võib katkestada, kui see varjab orienteerumise seisukohast olulisi detaile. Soovitused: Mitte üle 3 lõike. Ca 90% rõngast võiks alles olla.
- Ristuvate etapijoonte korral katkestada üks joon ristumiskohas loetavuse huvides.
- Kui ühendusjoon katab olulist infot ja/või objekti (näiteks sprindis objektide vahel läbipääs), siis selles kohas katkestada.
- Jälgida, et KP järjekorra- ja tunnusnumber ei varjaks olulist infot kaardil.
- Kontrollida ja vajadusel parandada muid kaardi tekste, kuupäevaid, kellaega jne.
- Vaadake etapid üle nii lähedalt kui kaugel (võimalusel paberil). Laske vaadata ka kellelgi teisel (näeb variante, mida etapi autor ei pruugi näha).
- Materjal iseiseseisvaks õppimiseks on leitav aadressilt: <https://www.okwest.ee/rajameistrile-ja-kaardistajale/> Seal „Viited” all on OCADI õppevideod - OCAD
- Alternatiivne võimalus rajad vormistada ka tasuta tarkvaraga Purple Pen

5.15 KP-de maastikule paigutamine

- KP tähiseid ei tohi peita (väikese augu põhja KP-d panna ei sobi).
- KP-des, kus võib olla probleeme tähise ja märkevahendite turvalisusega, tuleb kasutada turvalukku SI jaama kinnitamisel (vt p 6.2).
- Tähis tuleb paigutada kaardil märgitud objektile vastavalt KP legendile (näiteks orvand üleval, kivi põhjaküljel).
- Tähis peab olema võistlejale nähtav hetkel, kui ta näeb kirjeldatud kohta.
- Sprindis ei tohi KP märget kirja saada teiselt pool ületamatut objekti.
- KP tähiseid maastikule viies tuleb kontrollida hoolikalt üle KP numbri vastavus kaardil olevaga.
- Vajadusel eemaldada punkti juurest oksaristu.
- Võimalusel keerata kompostrialus nii, et punkti number oleks orienteeritud punktile suunale.
- SI jaamad paigutada tugivaiadel oleva aluse peale õiget pidi nii, et jaama kitsam osa on kitsamas ja laiem osa laiemas. Samas eelnevalt rippuva tähise nõõr asetada jaama alt läbi (**Vt allolevad joonised**).

Joonis 14.

Joonis 15.

Joonis 16.

- Rajameister saab arvestada aega tähiste ja jaamade maastikule viimisel järgmiselt: raja iga linnulennulise kilomeetri kohta 15 kuni 20 minutit. Lisaks kulub aega stardi ja finiši ülesseadmisel, ka telgi püstitamisele. Ehk arvestada ajakuluga vähemalt 4 tundi.

6. Varustus

6.1 Haagis orienteerumisvarustusega

- Orienteerumisvarustuse saab koos haagisega (**Joonis 17**) kätte peakorraldaja poolt nimetatud kohast. Haagises on lisaks muule varustusele ka väljaprinditud kaardid, uute EOL koodide väljastamise raamat, kohver SI jaamadega, vahetusraha karp kokkulepitud summaga (müntides) ja raamat osalejate registreerimiseks.

Joonis 17. Haagis

Joonis 18. Nimekiri

- Varustuse nimekiri (**Joonis 18**) on haagise külgmise ukse siseküljel.
- Haagises kasutada oleva varustusega tuleb ümber käia heaperemehelikult. Varustuse elemente ei tohi loopida, painutada, murda, lõikuda ega muul viisil lõhkuda.
- Rajameister saab turvalisuse eesmärgil viidad ja kummihaameri kätte haagise väikesest uksest.
- Viitade paigaldamisel vaiade maasse löömiseks on kummihaamer. Viita ennast ei tohi lüüa.
- Peale kasutamist/päevakut paigutada kasutatud varustuse elemendid oma kohtadele tagasi. Kõik asjad haagises peavad olema omal kohal ja kinnitatud (**Joonised 19 kuni 23**).

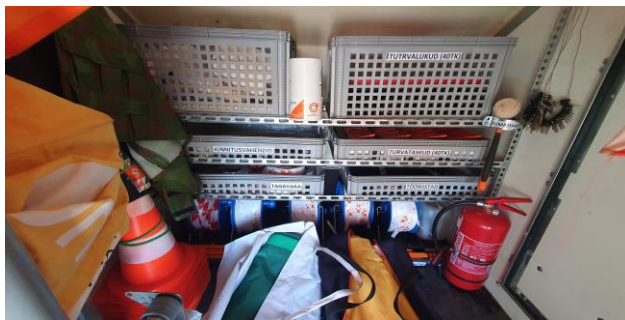
Joonis 19.

Joonis 20.

Joonis 21.

Joonis 22.

Joonis 23.

- Varustuselemendi purunemise ja/või kaotamise korral tuleb teavitada sellest alati esimesel võimalusel peakorraldajat.
- Haagise välimisel paremal küljel on päevakute info, see tuleb jätta võistluskeskuses nähtavale kohale võimalusel osalejate tuleku suunale.
- KP tugivaiaide paigutamisel objektile kasutada selle maasse surumisel tema allosas olevat jalatuge.
- Objektile peab KP tähis alati rippuma (ei tohi vastu maad puutuda). Sügavamale kui jalatugi tugivaia suruda ei tohi.
- Kui pinnas on liiga pehme ja orienteeruja saab märget tehes seda sügavamale vajutada, siis tuleb leida KP-le teine koht.
- KP tähis peab olema sellisel kõrgusel, et ka väikesed lapsed ulatuvad märget tegema.
- Peale päevakute tuleb eemaldada kõik KP tähised tugivaiaide ja tabade küljest ja riputada kahele poole lae alla rippuma/kuivama.
- Telkide lahti- ja kokkupanekul mitte tarvitada liigset jõudu, kokku panemisel tuleb vesi maha raputada.
- Stardi- ja finiilippude püstipanekul ja mahavõtmisel ei tohi lippe vastu maad lasta. Kokku panemisel need asetada oma kohtadele. NB! Komplekti lipud, vardad, maasse keeratavad jalad ja varraste hoidmise torud on kõik tähistatud samade värvidega (**Joonised 24 ja 25**).

Joonis 24.

Joonis 25.

- Enne haagise tagasi viimist tuleb kindlasti selle põrand puhtaks pühkida.

6.2 Turvaluku BSF9 ehitus

Joonis 26.

Lukustamine:

1. Paigalda trossi palliga ots pesasse F.
2. Keera teise trossiga paralleelseks ja pinguta vajaliku tugevuseni.
3. Vajuta alla nupp C.
4. Muuda kood.

Joonis 27.

Lukust avamine:

1. Vali õige kood.

2. Vajuta nappu D.
3. Tõmba tross pesast välja.

Koodi valimine:

Joonis 28.

NB! Kui rajameistri autol haagise konksu ei ole või ei söanda ta ise haagisega sõita, saab haagisest päevaku läbiviimiseks vajaliku varustuse välja võtta ja kohale transportida oma autoga.

7. Võistluskeskuse planeerimine

NB! Koha valikul on oluliseks aspektiks 4. raja tegemise võimalus.

- Võistluskeskuse (VK) planeerimisel kooskõlasta vajalik ala.
- VK-sse tulles peab päevakule tulija sattuma esmalt kaartide müümise (roheline) telgi juurde (**Joonis 29**)
- SI kaardi maha lugemise furgoonhaagis-kiosk (**Joonis 30**) tuleb paigutada veidi eemale või tahapoole.

Joonis 29

Furgoonhaagis-kioski toob kohale peakorraldaja/finišikohtunik.

- VK läheduses peab olema parkimiseks umbes 30 auto jaoks Piisavalt ruumi.

Joonis 30.

- maanteedes peab parkimine olema korraldatud nii, et see ei takistaks üldist liiklust ja oleks turvaline kõikide osalejate jaoks.
- osalejate liikumine autode juurest VK-sse ja tagasi peab olema ohutu.
- vajadusel tuleb paigaldada **P** märk(id).

8. Tähistus ja start

8.1 Tähistus võistluskeskusesse

Tähistus võistluskeskusesse tuleb paigaldada alates suurematelt teedelt: Tallinn-Pärnu-Ikla, Audru-Tõstamaa-Nurmsi, Valga-Uulu maanteelt ja kõikidesse võimalikesse teede hargnemiskohtadesse.

Pigem olgu viitased rohkem, kui vähem, seda ka linnas. Riigimaanteede ääres parkimise korraldamisel tuleb järgida Transpordiameti või kohaliku omavalitsuse kooskõlastust ning paigalda hoiatusmärk „Muud ohud” 1 km enne viita.

8.2 Start avatud

Start avatakse aprillist augustini kell 17.00, alates septembrist kell 16.30.

OK West auhinnavõistlusel ja Pärnumaa meistrivõistlustel startide algus kell 12:00.

Rajameister peab vähemalt pool tundi (parem on 1 tund) enne stardi avamist olema valmis oma töödega.

Tehtud on järgmised tegevused:

- KP tähisted ja SI jaamad on maastikule viidud (ajakuluks tuleks planeerida vähemalt 4 tundi),
- Maastikule viidud jaamad on SI ON/OFF (**Joonis 31**) pulgaga (on koos randmepaelaga kohvis) metsas maha pannes äratatud. Jaama all olevale ekraanile tekib kell ja/või tekstid.

Joonis 31.

- kohalesõidu- ja parkimise viidad on paigaldatud,
- hoiatusmärk „Muud ohud” on vajadusel paigaldatud,
- stardi- ja finiši lipud on paigaldatud,
- nullimise-, kontrolli ja SIAC testi jaamad on paigutatud startijaamast koos tähistega paarimeetrise vahega (**Joonis 32**).

Joonis 32. Nullimise, kontrolli, testi ja start jaamade paigutus

- autodel metsa alla sõitmine ja parkimine on lindiga piiratud. Stardikohta on lubatud sõita ainult rajameistri ja finišikohtuniku autodel,
- roheline telk kaartide müümiseks on püstitatud ja telgi läheduses ripub korraldaja prisma.
- kaardid on paigutatud radade kaupa spetsiaalsetesse torudesse,
- valmis on pandud vahetusraha karp, kuhu saab panna kaartide müügitulu

Kaardi müümisel panna päevaku „raamatusse” kirja osaleja [EOL kood](#) (ainult renditud SI kaardiga osaleja), nimi, võistlusklass ja valitud rada.

- varustanud end kirjutusvahendiga ja märkmepaberiga,
- kuuma ilma korral panna finiši lähedusse laud koos vee ja topsidega, samuti prügikast.

Osavõtutasud on märgitud päevaku jaoks trükitud "raamatu" esilehe ülaosas.

NB! Start peaks asuma kaartide müümise kohast eemal.

8.3 Märkesüsteem

Kõikides klassides on kasutusel elektrooniline SPORTIdent (SI) märkesüsteem, töötab ka SI AIR reziim. SI kaardi saab rentida finiši-kohtunikult kollasest telgist/furgoonhaagis-kioskist.

Uut EOLi koodi saab registreerida internetis EOL kodulehel või päevakul kohapeal mustas kaustas blanketti täites.

Maastikule paigutamiseks on kasutada SI jaamad nr 31-59, 70-79 ja 100, kokku 40 tükki.

9. Finiš

9.1 Finiš avatud

Finiš on avatud aprillist augustini kella 20.00-ni ja alates septemberist kella 19.00-ni.

Finiš tuleb paigutada stardist eemale nii, et startijad ja finišeerijad üksteist ei segaks. Stardist väljuvate orienteerujate ja viimasest KP-st finišisse saabujate tee ei tohi ristuda. Finiš peab olema eemal ka tulemuste mahalugemise telgist, et osalejale jääks nn rahunemise ala.

Finiš peab olema planeeritud nii, et ei toimuks läbijooksu, ka mitte juhuslikku!

NB! Viimasest KP-st tuleb vedada nõor finišisse, selleks planeerida KP ~ 100m kaugusele finišist.

9.2 Esmaabi

Esmaabi kohver (plaastrid, sidemed, külmageel, külmaerosool, jne) asub peakorraldaja juures kollases telgis/ furgoonhaagis-kioskis.

10. Tegevused peale finiši sulgemist

- Panna kokku roheline telk ja korraldaja prisma,
- Korjata kokku start ja finiš ning paigutada jaamad, vaiad ja lipud haagisesse määratud kohtadele,
- Toimetada peakorraldaja või tema poolt määratud isiku kätte kaartide müügiga kogutud raha ja vahetusraha karp,
- Korja kokku maastikule viidud KP-d. **NB!** Esmalt tuleb jaamad kaardiga (**Joonis 31**) välja lülitada (jaama ekraan kustub siis ära), siis eemalda aluselt jaam ja asetada see suletavasse taskusse või lukuga kotti,
- Võta kaasa ka maastikul KP asukohta märkinud paberitükk, kilelint, jne,
- Paigutada SI jaamad selleks kohandatud kohvrise ja kontrollida üle, et kõik jaamad oleks olemas ja välja lülitatud,
- Riputada KP-de tähised lae alla konksude otsa ja asetada tugivaiad selleks kohandatud torudesse,
- Korjata kokku kohalesõidu- ja parkimise viidad ja hoiatusmärk ning paigutada need haagisesse määratud kohtadele,
- Vaadata üle stardi- ja finiši platsid ning parkimise ala. Leitud praht korjata kokku ja kokkuleppel peakorraldajaga organiseerida see jäätmekäitlusse.
- Pühkida puhtaks haagise põrand,
- Viia haagis kokkulepitud hoiukohta.

NB! Oma autoga varustust transportides sõita haagise hoiukohta ja tõsta varustus sellesse ümber.

Käsiraamatu loomisel andsid oma panuse:

Indrek Viikmaa
Sander Blehner
Marek Nõmm
Margit Blehner
Anne-Ly Viikmaa
Ville Vinkel
Sven Oras
Veljo Vask

Tänu!